

## Zarys współczesnej działalności bibliotek pedagogicznych na przykładzie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie

Anna Walska-Golowska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie

### Streszczenie

W artykule przedstawiono ogólną specyfikę i działalność dydaktyczną Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie (PBW). Biblioteka jest partnerem nauczycieli i wszystkich osób realizujących proces nauczania, a także ambasadorem nowoczesnej edukacji. PBW wspiera pracę szkół i placówek oświatowych. W każdym roku szkolnym przygotowywana jest oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców i aktualnych wymagań środowiska. Mając na uwadze siłę i skuteczność oddziaływania przez *social media* Biblioteka promuje swoje działania na stronie internetowej oraz na wybranych portalach społecznościowych.

### Słowa kluczowe

biblioteka pedagogiczna, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie, edukacja, Internet, *social media*

We współczesnej kulturze przepełnionej narzędziami telekomunikacyjnymi nietrudno dostrzec różnego rodzaju przeobrażenia kulturowe takie, jak globalizacja (Ronald Robertson) [1], kultura instant (Zbyszek Melosik) [2], płynna nowoczesność (Zygmunt Baumann) [3]. Ekspansja mediów i technologii informacyjno-komunikacyjnych przyczyniły się do zmian cywilizacyjnych i społecznych.

Rozwój największej na świecie sieci - Internetu - jej dostępności i powszechności wpłynął na jego użytkowników, którzy mogą nie tylko odbierać treści, ale także je współtworzyć. Współczesny młody człowiek - uczeń - charakteryzowany bywa z jednej strony jako jednostka wielozadaniowa, znająca techniczne nowinki, z drugiej jako bezkrytyczny odbiorca mediów, niepotrafiący funkcjonować bez wyszukiwarki Google [4].

Szkoły realizują programy i projekty zorientowane na ucznia, a proces dydaktyczny coraz częściej wspierany bywa zasobami Internetu. Edukacja to obszar, który wymaga ciągłych zmian. Postępowe nauczanie to nie tylko przekazywanie wiedzy uczniom, ale w dużej mierze kształtowanie ich kompetencji informacyjnych, medialnych, czytelniczych, nieodczynnych do uczenia się.

Placówki oświatowe stają przed nowymi wyzwaniami zaspokajania potrzeb edukacyjnych i oczekiwań odbiorców. Pedagodzy nie zawsze czują się pewnie w zakresie wykorzystywania nowych mediów do edukacji. Z pomocą przychodzą im m.in. biblioteki pedagogiczne, które służą wspieraniu procesu kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Wspomagają działalność szkół, ze szczególnym uwzględnieniem bibliotek szkolnych. Promują nowoczesne technologie i nowatorskie metody pracy z uczniem. Są partnerami dla placówek oświatowych w drodze do nowoczesnej edukacji [5].

Zadaniem bibliotek pedagogicznych w początkowym okresie ich działania (lata międzywojenne i powojenne) było wsparcie nauczycieli w zdobywaniu i pogłębianiu wiedzy oraz dostarczanie praktycznych wskazówek dotyczących pracy dydaktycznej. Biblioteki tego typu zapewniały środowisku oświatowemu dostęp do literatury naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem pozycji z zakresu pedagogiki [6].

Na przestrzeni lat rola i zadania bibliotek pedagogicznych uległy stopniowej przemianie. Było to spowodowane zmianami następującymi w szkolnictwie i rozwojem technologii informacyjnej. Placówki te, tak jak większość bibliotek, dawno przestały być jedynie księżnicami gromadzącymi i udostępniającymi literaturę fachową. Przeobraziły się w instytucje, intensywniej niż to było na początku ich działania, wspierające nie tylko kształcenie i doskonalenie nauczycieli, lecz także edukacyjną działalność bibliotek szkolnych, szkół i innych placówek oświatowych.

Na przykładzie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie można wskazać ogólne prawidłowości realizowania zadań przez biblioteki pedagogiczne, takie jak:

- podstawową działalność biblioteczną: gromadzenie materiałów bibliotecznych, opracowywanie formalne i rzeczowe oraz ochrona zbiorów, udostępnianie ich zainteresowanym;
- działalność informacyjną: gromadzenie, opracowanie dokumentacyjne i udostępnianie informacji, organizowanie współpracy międzybibliotecznej, popularyzowanie oświatowej informacji naukowej i o charakterze praktycznym dla potrzeb użytkowników;
- organizowanie i prowadzenie wspomagania szkół i placówek oświatowych w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych polegającego na zaplanowaniu i przeprowadzeniu, w związku z potrzebami szkoły lub placówki, działań mających na celu poprawę jakości pracy szkoły lub placówki, jak i organizowaniu i prowadzeniu sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli, którzy w zorganizowany sposób współpracują w celu doskonalenia swojej pracy, w szczególności przez wymianę doświadczeń;
- działalność instrukcyjną na rzecz bibliotek szkolnych, współpracę z nauczycielami bibliotekarzami w realizacji edukacji czytelniczej i medialnej;

- współdziałanie z innymi bibliotekami pedagogicznymi, szkół wyższych i z placówkami doskonalenia nauczycieli na rzecz wspierania doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz podnoszenia jakości usług informacyjnych Biblioteki;
- prowadzenie zorganizowanych form doskonalenia zawodowego nauczycieli bibliotekarzy [7].

Istotnym zadaniem tych specjalistycznych bibliotek jest pomoc nauczycielom w realizacji zajęć dydaktycznych. W tym celu opracowywane są oferty edukacyjne dla uczniów ze wszystkich etapów kształcenia [8]. Aktualizowane w każdym roku szkolnym, jak i w miarę potrzeb w jego trakcie, publikowane są zawsze na stronie internetowej [9]. Znajdują się w nich zajęcia i warsztaty edukacyjne, związane z obowiązującą podstawą programową oraz wzbogacające i poszerzające realizowane w szkole treści.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie promuje i upowszechnia czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży. Celem warsztatów i propozycji metodycznych jest podejmowanie wartościowych tematów edukacyjnych i wychowawczych, a także przygotowanie uczniów do świadomego i aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym [10]. Prowadzący zajęcia nauczyciele bibliotekarze pobudzają w uczniach ciekawość do poznawania świata, którego ważny element stanowi literatura.

Biblioteki pedagogiczne równie intensywnie realizują zadania mające na celu wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli, od których kompetencji zależą efekty nauczania, rozwój oraz sukcesy edukacyjne uczniów. Szczególną ofertę w zakresie wsparcia doskonalenia zawodowego przygotowują dla nauczycieli bibliotekarzy. Nie wszyscy czytelnicy bibliotek szkolnych (nauczyciele, uczniowie, rodzice) potrafią realnie wykorzystywać przestrzeń wirtualną do celów dydaktycznych. Toteż oferta wsparcia ze strony bibliotek pedagogicznych, dotycząca wykorzystywania TIK (technologii informacyjno-komunikacyjnych) w pracy nauczycieli jest niezwykle istotna [11].

W latach 2014-2016 w blisko 300 zajęciach wzięło udział prawie 5000 nauczycieli [12]. Uczestnicy mają do wyboru różne bezpłatne formy doskonalenia, takie jak warsztaty metodyczne, konsultacje, zajęcia, podczas których pozyskują nową wiedzę, chociażby z tworzenia gier terenowych i opracowywania części materiałów na platformie e-learningowej, wykorzystywania programów graficznych w praktyce szkolnej, z zakresu prawa autorskiego i Wolnych Zasobów Edukacyjnych, profilaktyki bezpieczeństwa w Internecie.

Dbając o atrakcyjność i aktualność realizowanych form wspomagania pracy szkół, pracownicy biblioteki głównej w Krakowie, jak i jej filii obserwują oraz badają oczekiwania nauczycieli. Są autorami innowacyjnych pomysłów [13], a także partnerami różnorodnych projektów adresowanych do uczniów [14]. Następstwem tych inicjatyw jest coraz wyższa jakość i skuteczność PBW w Krakowie jako placówki wspierającej pracę szkół [15]. Do informowania o podejmowanych działaniach biblioteki wykorzystują strony internetowe. W dobie wszechobecnych mediów do celów marketingowych zakładają też konta instytucji na portalach społecznościowych.

*Social media* (ang.) w Polsce znane jako społecznościowe serwisy, portale, „nowe media” (Paul Levinson) są różnie definiowane [16]. Termin ten stosowano już w 1896 r. do określania zjawisk socjologicznych i ekonomicznych, w późniejszym czasie stosowano go także w odniesieniu do geografii i kryminologii. Rozpowszechniony został jednak dopiero w 2005 r., w związku z rozwojem Internetu i nowych technologii [17].

Robert V. Kozinets wieloaspektowo definiuje portale społecznościowe: „Portale społecznościowe to hybrydowe formy komunikacji oferujące strony indywidualne, różnorodne media interakcyjne, grupy zainteresowań i aktywności oraz społeczności udostępniane użytkownikom przez system powiązań. Interakcja online w ramach portali społecznościowych odbywa się poprzez różnorodne media, włączając w to publikowanie danych bądź informacji (które mogą zawierać elementy graficzne, fotografie, a także linki do materiałów audiowizualnych, tak jak strony internetowe), przesyłanie wiadomości do innych użytkowników na zasadzie korespondencji mailowej, zapożyczone z mikroblogów uaktualnienia statusów i związane z nimi komentarze, analogicznie do forów wymiany opinii pomiędzy użytkownikami, nawiązujące do logiki grup dyskusyjnych grupy fanowskie oraz zainteresowań (wszystkie w formie asynchronicznej) oraz przypominające czaty bezpośrednie rozmowy (w formie tekstu)” [18].

Za pewne można przyjąć, że media społecznościowe są nieodłącznym elementem marketingu, także bibliotecznego. Nie dziwi więc, że biblioteki w znacznym stopniu już z nich korzystają. To skuteczna forma promocji placówek, możliwość sprawnego kontaktu z aktualnymi użytkownikami, jak i szansa na pozyskanie nowych. Biblioteki na zakładanych kontach i profilach informują o działalności, udostępniają nietuzinkowe zasoby, ciekawe informacje, prezentując się tym samym jako nowoczesne placówki.

Do najbardziej popularnych obecnie portali, z których chętnie korzystają biblioteki, zaliczyć należy Facebook i Twitter, ponadto Instagram, Google+ i YouTube. Mniej popularny jest (jeszcze) w tym zakresie Snapchat. Ze wszystkich z wyjątkiem ostatniego korzysta wymieniona wcześniej Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie (PBW).

Na oficjalnej stronie PBW na Facebooku zamieszczone są podstawowe informacje, m.in. dane teleadresowe, godziny otwarcia, mapa dojazdu, przekierowanie do katalogu online. W formie postów publikowane są ogłoszenia o planowanych wydarzeniach, relacje z minionych, zaproszenia na wernisaże, konkursy, warsztaty edukacyjne, zdjęcia. Poprzez wykorzystanie opcji „Wydarzenia” Biblioteka zaprasza zwykle na duże przedsięwzięcia, np. ogólnopolskie konferencje. Dzięki temu użytkownicy mają możliwość deklarować udział w wydarzeniu, jak i udostępnić je w wiadomościach prywatnych, na swoim profilu jako post, czy też w grupach, do których przynależą. W ten sposób informacja dociera do dużo większego grona odbiorców, niż zdołałby rozpowszechnić ją sam organizator.

PBW chętnie wykazuje dużą aktywność w korzystaniu z mikrobloga Twitter. Jego działanie polega na wysyłaniu i odczytywaniu tweetów wyświetlanych na profilu użytkownika, które udostępniane są jego obserwatorom. Biblioteka zarówno tworzy własne wiadomości i oznacza je tagami, dołączając zdjęcia, a także linki do stron internetowych, jak i podaje dalej tweety z obserwowanych profili innych użytkowników. O ile tematyka postów na Facebooku zwykle ściśle wiąże się z działaniami Biblioteki o charakterze edukacyjnym, metodycznym lub naukowym, o tyle tematyka tweetów jest różnorodna: od informacji o bibliotece i prowadzonych przez nią działaniach, po aktualności i ciekawostki związane z oświatą, psychologią, wydarzeniami w mieście. Odbiorcy mają możliwość komentowania, polubienia i przekazywania tweeta dalej.

Z kolei w serwisie Google+ (wykorzystywanym przez zaledwie kilka bibliotek pedagogicznych [19]) Biblioteka dzieli się ciekawostkami, udostępnia treści i zdjęcia, zwykle ściśle związane ze swoją działalnością. PBW jest najaktywniejszą biblioteką pedagogiczną na Instagramie [20]. Ten fotograficzny serwis społecznościowy, umożliwia bibliotece promocję za pomocą obrazu. Obserwujący mogą także komentować zdjęcia i wyrażać swoje zainteresowanie (opcja serduszka).

Obecność i aktywność w Internecie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie owocuje pozyskiwaniem nowych użytkowników, zainteresowanych jej działalnością, nie tylko wirtualnie. Biblioteka odnotowuje wzrost zapisów przede wszystkim nauczycieli, czyli „klientów wyróżnionych”, a więc preferowanych i kluczowych w tego typu placówce. Jest to księżnica o charakterze naukowym, ale i publicznym, więc zapisywać mogą się wszyscy zainteresowani.

Biblioteki, w tym biblioteki pedagogiczne, dokładają starań, aby nadążać za wymaganiami nowoczesnych użytkowników. Zaprezentowane w artykule wybrane kwestie dotyczące istnienia PBW w sieci z pewnością nie wyczerpują tematu. Najbardziej obszernym i bogatym internetowym źródłem informacji o Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Krakowie jest bezsprzecznie jej witryna internetowa. PBW wykazuje dużą aktywność na serwisach społecznościowych, poprzez które promuje swoje usługi, działania, udostępnia zdjęcia, informacje, dokumenty. Wykorzystuje media do kontaktu z użytkownikami i do docierania do potencjalnie nowych czytelników.

#### Przypisy:

[1] W. Misiak, *Globalizacja więcej niż podręcznik*, Warszawa, 2007, s. 11.

[2] Z. Melosik, *Tożsamość, ciało i władza w kulturze instant*, Kraków 2010.

- [3] Z. Bauman, *Płynna nowoczesność*, Kraków 2006.
- [4] M. Skibińska, *Czy pokolenia cyfrowe potrzebują edukacji informacyjnej?* In D. Siemieniecka (red. nauk.), *Edukacja a nowe technologie w kulturze, informacji i komunikacji*, Toruń, 2015, s. 50-56.
- [5] A. Walska-Golowska, *Biblioteka wspiera wychowawczą rolę szkoły*, „Hejnał Oświatowy”, 2018, nr 2, s. 18.
- [6] H. Okońska, *Biblioteka - nauczyciel - uczeń*, „Trendy”, [online], 2018, nr 1, s. 27 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.bc.ore.edu.pl/Content/784/T+-2-3\\_15%2C+H.+Oko%C5%84ska%2C+Biblioteka+-+nauczyciel+-+ucze%C5%84.pdf](http://www.bc.ore.edu.pl/Content/784/T+-2-3_15%2C+H.+Oko%C5%84ska%2C+Biblioteka+-+nauczyciel+-+ucze%C5%84.pdf).
- [7] *Statut Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie* [online], 2017 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.pbw.edu.pl/o-bibliotece/statut>.
- [8] *Oferta edukacyjna dla uczniów*. In *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie* [online], 2018 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.pbw.edu.pl/oferta/oferta-edukacyjna/dla-uczniow>.
- [9] *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie* [online], 2018 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: [www.pbw.edu.pl](http://www.pbw.edu.pl).
- [10] *Oferta edukacyjna dla przedszkolaków*. In *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie* [online], 2018 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.pbw.edu.pl/oferta/oferta-edukacyjna/dla-przedszkolakow>.
- [11] *Oferta edukacyjna dla nauczycieli*. In *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie* [online], 2018 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.pbw.edu.pl/oferta/oferta-edukacyjna/dla-nauczycieli/wspomaganie>.
- [12] M. Truszczyńska, A. Walska-Golowska, *Edukacyjna rola Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Kraków”, 2017, R. 1, s. 280.
- [13] *Promujemy nowoczesną edukację*. In *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie* [online], 2018 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.pbw.edu.pl/wydarzenia/1022-promujemy-nowoczesna-edukacje>.

- [14] PBW wśród zwycięzców Ogólnopolskiego Konkursu "Moja Niepodległa". In *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie* [online], 2018 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.pbw.edu.pl/wydarzenia/1070-pbw-krakow-wsrod-zwyciezcow-ogolnopolskiego-konkursu-moja-niepodlegla>.
- [15] B. Janik, *Wspomaganie szkół i placówek oświatowych w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie*. In A. Fluda-Krokos, B. Janik (red. nauk.), *Nauczyciel w bibliotece pedagogicznej - klient wyróżniony*, Kraków, 2016, s. 95.
- [16] A. Kulig-Kozłowska, *Facebook w szkolnej ławce : media społecznościowe a edukacja polonistyczna*, Kraków, 2017, s. 33.
- [17] P. Toczyński, *O sednie terminu „social media” : Web 2.0 a sprawność użytkowników w „generowaniu treści”*, „Kultura Popularna”, [online], 2014, T. 3 (nr 41), s. 58-59 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://kulturapopularna-online.pl/resources/html/article/details?id=12324>.
- [18] R. V. Kozinets, *Netografia : badania etnograficzne online*, Warszawa, 2012, s. 127.
- [19] B. Boryczka, *Wykorzystanie mediów społecznościowych w bibliotekach pedagogicznych*, „EBIB”, [online], 2018, nr 1, s. 8-9 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/index>.
- [20] Tamże, s. 12.

#### Bibliografia:

- [1] Bauman Z., *Płynna nowoczesność*, Kraków 2006.
- [2] Boryczka B., *Wykorzystanie mediów społecznościowych w bibliotekach pedagogicznych*, „EBIB”, [online], 2018, nr 1 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/index>.

- [3] Janik B., *Wspomaganie szkół i placówek oświatowych w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie*. In A. Fluda-Krokos, B. Janik (red. nauk.), *Nauczyciel w bibliotece pedagogicznej - klient wyróżniony*, Kraków, 2016, s. 84-97.
- [4] Kozinets R. V., *Netografia : badania etnograficzne online*, Warszawa 2012.
- [5] Kulig-Kozłowska A., *Facebook w szkolnej ławce : media społecznościowe a edukacja polonistyczna*, Kraków 2017.
- [6] Melosik Z., *Tożsamość, ciało i władza w kulturze instant*, Kraków 2010.
- [7] Misiak W., *Globalizacja więcej niż podręcznik*, Warszawa 2007.
- [8] Okońska H., *Biblioteka - nauczyciel - uczeń*, „Trendy”, [online], 2018, nr 1 [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.bc.ore.edu.pl/Content/784/T+-2-3\\_15%2C+H.+Oko%C5%84ska%2C+Biblioteka+-+nauczyciel+-+ucze%C5%84.pdf](http://www.bc.ore.edu.pl/Content/784/T+-2-3_15%2C+H.+Oko%C5%84ska%2C+Biblioteka+-+nauczyciel+-+ucze%C5%84.pdf).
- [9] Skibińska M., *Czy pokolenia cyfrowe potrzebują edukacji informacyjnej?* In D. Siemieniecka (red. nauk.), *Edukacja a nowe technologie w kulturze, informacji i komunikacji*, Toruń, 2015, s. 49-67.
- [10] Toczyński P., *O sednie terminu „social media” : Web 2.0 a sprawność użytkowników w „generowaniu treści”*, „Kultura Popularna”, [online], 2014, T. 3 (nr 41) [dostęp: 2018-03-27]. Dostępny w World Wide Web: <https://kulturapopularna-online.pl/resources/html/article/details?id=12324>.
- [11] Truszczyńska M., Walska-Golowska A., *Edukacyjna rola Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Kraków”, 2017, R. 1.
- [12] Walska-Golowska A., *Biblioteka wspiera wychowawczą rolę szkoły*, „Hejnat Oświatowy”, 2018, nr 2, s. 19-22.

#### Informacje o autorze:

**mgr Anna Walska-Golowska** - nauczyciel bibliotekarz, kierownik Wydziału Współpracy ze Środowiskiem Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, doktorantka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie; e-mail: [anna.walska@pbbw.edu.pl](mailto:anna.walska@pbbw.edu.pl).